

BIBLIOTEKA

E

SHETET

GJIROKASTËR

endera dhe plage

nashov. jorgaqi

noyeje

NASHO V.
JORCAQI

ËNDËRA
DHE
PLAGË

NOVELLË

Ç'të bënim? fushën jashtë ruanin!
Ç'të bënim? brënda qemë mbyllur!
Ç'të bënim? rruga ishte zënë!
Ç'të bënim? fshati kishte ikur!
Ç'të bënim? ishim të uritur!
Ç'të bënim? qemë të plagosur!
Ç'të bënim? nata kishte rënë!
Ç'të bënim? ne u dashuruam!

Sipas Pol Eluar-it

Një

«... Ditë për ditë derdhej gjak. Lutja
e rinisë ngeli rrugëve të luftës...»

jo natë e shkurtë maji i bëhej
Ramizit sikur nuk do të mba-
ronte kurrë. Errësira ngado i
verbonte sytë. Hënë s'kishte.
Qielli vërtet ishte me yje, po
drita e tyre e largët nuk arrinte
deri tek ai. Partizani priste tërë
ankth të gdhinte. Dhimbja e hidhur e plagës ja
kish dëbuar gjumin. Ai rrinte shtrirë në kurriz, i
anuar pak majtas, me duar të lidhura në zverk.
Rrinte ashtu, pa lëvizur, me vështrimin mbër-
thyer lart në çatinë e vjetër. Sytë e lodhur herë
i visheshin, herë i vagëlloheshin e herë i ndjente
se i kish të hapur. Dremiste ashtu gjysmë i rën-
duar nga ndonjë mendim, gjysmë i tërhequr pas
hijeve vegime. Një kllapi e lehtë i kish mpirë
trupin dhe ja kish hutuar fare vetëdijën. Aty flin-
te me sy hapur, aty e ndjente se ishte zgjuar. I

bëhej si të qe shtrirë mbi një gur mulliri që lëvizte e qëndronte me një ritëm të çuditshëm. Sa kohë që guri vërtitej, atë e merrte menjëherë gjumë dhe atëhere këpuste çdo lidhje me botën për-qark; po kur guri qëndronte ai zgjohej dhe me mundim të madh vinte në vete. Topitja e gjumit e linte ngadalë dhe ai me zor niste e kuptonte se ku gjendej. Atëhere donte të ngrihej ndenjurr, po nuk ngrihej dot. Të gjitha fuqitë e kishin lënë. Ndiente se plaga në kofshën e djathtë e kishte vënë poshtë dhe po e mundonte pa mëshirë.

Në të thyer të natës, kllapia e lëshoi. Dhimbja, që deri atë kohë i kish cflitur tërë trupin, erdh e i mbeti vetëm tek plaga. Partizani tundi kokën, si të desh të dëbonte ndonjë ëndër të ligë dhe çakarit sytë në errësirë. Errësira sikur po zvarrisej ngadalë, ashtu si zvarriset mjegulla në hon. Këtë ai nuk e shihte, por e ndjente, siç ndjente tani, pas gjithë asaj që hoqi, se edhe gjymtyrët i kish të tijat. Po prapë i bëhej një dyzim i vetes. Asnjëherë s'i qe dukur trupi kaq i huaj, kaq i rëndë, kaq i tepërt. Vetëm mendimet s'e kishin braktisur. Ato prapë kishin mbetur të tijat, të afërta e të dashura. Pra, ishte ai dhe trupi i tij lënë në atë guvë të errët. Të ish vërtet kështu?! Ramizi e mblodhi veten. Vuri duart në tokë dhe bëri të ngrihej. Oh... Gati sa nuk u zalis: u luhat disa herë majtas e djathtas, derisa pështeti dorën pas një trau. Mezi u ngrit ndenjurr. Koka i gumzhinte si zgjua bletësh. Trupi i qe kthyer në një barrë që e shtypte pa mëshirë. Tashti ai luftonte më shumë me veten, se sa me errësirën.

Rrinte ashtu i turbulluar dhe pa mënd, thua se e kishin rrahur dhe e kishin hedhur në ndonjë pus. Ju desh kohë derisa të merrte veten dhe të kuptonte se ku ishte. Me sy të çapluar, zuri të vështrojë përqark. Sytë i kishin mbetur tamam. Ata mund t'i urdhëronte! Po a shquante gjë në të vërtetë? Errësira prapë e hutonte dhe e cfiliste. Në atë perde të errët, plasat dhe vrimat e çatisë se si i faniteshin ashtu Ramizit në kokë! Herë i ngjanin si sy kukuvajke, herë si yje që feksnin larg. Binarët dhe trarët mbi tavan, të ngatërruar me njeri tjetrin, shndërroheshin në sytë e partizanit të plagosur në qenie të gjalla. Sadoqë përpiqej dhe mundonte shqisat, ai s'arrinte dot t'i shquante: ç'ishin ato hie aty që merrnin trajta fantastike? Mos ishin trima nga të kohëve të kaluara që rrinin e ruanin partizanët e sëmurë, apo qenie nga ato të përrallave, që hiqnin valle të heshtura aty përreth tyre, apo shokët e batalionit që kishin ardhur në ndihmë?!

Ramizi shqyente sytë në errësirë, por mundim i kotë! Hiet silleshin e përsilleshin aty përpara tij dhe ai s'ishte në gjëndje as t'i qaste, as t'i dëbonte.

Partizani u përpoq sërish ta mblidhte veten. Po mendimet i rrëshqisnin dhe s'i kapte dot. Ai makth që e kish cilitur tërë natën, i binte prapë në qafë. Ngeli kështu për një kohë, pa i dhënë udhë vetes...

— Ëhh!

Rënkimi që i thekshëm e i thellë. Ai jehoi në veshët e Ramizit si një zë që doli nga fundi i dheut. Në fillim nuk e shquajti dot. I kujt ish

ai rënkim, i tij apo i asaj? Pas pak, rënkimi u përsëdyt. Atëhere e kuptoi. Shkundi kokën, fër-koi sytë që i xixëlluan sa i hapi, dhe vështroi përpara. Errësira tani qe tërhequr fare dhe një dritë bardhëllore hynte përmes plasave të çatisë. Tavani, ku ai kishte kaluar natën, zgjatej tashti përpara tij si një koridor i ngushtë. Aty këtu binarët dhe trarët kryqëzoheshin me njeri tjet-rin. Vetëm një binar i hollë e ndante atë nga Kristina, shoqja e tij e plagosur. Ajo qëndronte në atë mënyrë, siç e kish lënë ai disa orë më parë: e mbledhur galuç në mes të tavanit, e mbuluar me xhaketen e tij të madhe, me gërsшетat e zeza të mbetura jashtë, me këmbë të fshehura nën një palë pantallona ushtarake. Ramizi futi kokën poshtë binarit, që ishte kufiri i tyre, dhe iu afrua të sëmurës. E plagosura lëvizi dhe xhaketa i rrëshqiti prapa kurrizit. Ai nuk deshi ta shqetësonte. U pështet pas një trari dhe zuri ta sodis-te që andej. Vallë si e ndjente veten tani Kristi-na? Ramizi kish hequr shumë gjersa ja kish nda-luar gjakun. Ndaj ai e vështronte tani me kuj-des dhe i bëhej se atë kohë diçka i sëmbohte në gjoks. Ku i kish vajtur gjithë ajo hieshi e ai shëndet brënda një nate? Apo mos e kish fajin sytë e tij të lodhur nga pagjumësia? Prapë nuk i besohej dhe bënte çudi: sa qe zverdhur dhe ligur e shkreta vajzë! Qepallat dhe lama e syve i qenë nxirë si t'ja kish nxirë errësira e natës. Po ajo fytyrë ashtu, me buzë të zbeta, të puthitura fort, me ato vetulla të mbledhura rrëzë hundës? Ku i kishte gropëzat e hieshme të faqeve? Çdo trajtë e fytyrës së saj rrëfente për dhimbje dhe lodhje. Ramizi rrinte e shikonte dhe sërish bënte çudi:

sa qe zverdhur dhe ligur e shkreta vajzë! Mos kjo që shihte ishte ndonjë lajthitje e çastit?

— Ëëh... ëëh...

Ajo u koll fort disa herë dhe gjoksi iu hodh përpjetë nga zori. Ramizit menjëherë i pikoi në zemër. Mendimet iu këputën në mes. Ai u afrua dhe me druajtje u përkul mbi të.

— Kristinë, ç'ke?

Zëri i vet sepse i gjëmoi Ramizit në vesh. Ajo lëvizi buzët si foshnja në gjumë, po s'tha asnjë fjalë. Ai i kaloi dorën nëpër ball dhe ndjeu t'i digjeshin mollëzat e gishtave. Një mendim i rëndë e shqetësoi pa masë partizanin. E nxehta për të plagosurën s'ishte shenjë e mirë! Ky mendim e solli në vete menjëherë. Zbërtheu mëngën e këmishës së tij, grisi një copë nga ajo, e lagu me ujë të pagures dhe ngadalë e me kujdes ja vuri mbi ballë. Ajo përnjëherë u drodh dhe shtrëmbëroi fytyrën. Po ai nuk ja hoqi. Këtë gjë e përsëriti disa herë me radhë. Dhe vetëm kur rrezet e para të diellit hynë në tavan, atij i erdhi zëmra në vënd: fytyra e saj tani dukej e qetë, rrudhat i qenë rralluar!

Ramizin e sulmuan sërish mendimet e para: a thua kjo të ishte vërtetë Kristina, ajo partizania e bukur e batalionit të tretë? Atë çast, në kokën e lodhur e të hutuar të Ramizit faniteshin dy fytyra të saj: njera ishte ajo që shihte, një fytyrë me tipare të zvogëluara, të zverdhura, thuajse pa jetë, me ato gërshetat e trasha që i rrinin mbledhur mbi kokë si kurorë e zezë dhe i jepnin një pamje të rëndë, kurse tjetra, (kujtesa atë s'e gënjente), ishte fytyra e saj e vërtetë, me atë ballë të pastër, me ata sy të mëdhenj plot

dritë e gaz, që atij i dukeshin sikur shkëlqenin nga larg, me ato gropëzat e faqeve që i jepnin fytyrës së saj një pamje të qeshur e të hijshme, me...

— Hiqma... — zëri u dëgjua i zvargur e i drithëruar. Ramizi ja hoqi leckën e lagur nga balli, po mëndjen e kishte gjetkë: zëri i saj të qe ky, ai zë që buçiste aq fort dje në përpjekje me gjermanët?

— Kristinë, si je?

Këtë pyetje ai e shqiptoi ultazi, si të kish frikë se mos e shqetësonte me kujdesin e tij. Ajo nuk iu përgjegj menjëherë. Ky çast për Ramizin qe shumë i rëndë. Mos nuk e dëgjoi, apo ishte aq e ligështuar sa nuk arrinte dot t'i përgjigjej? E sëmura u përcuall disa herë dhe pastaj, pa i ngritur qepallat, me zë gati të shuar, tha:

— Mirë... jaam...

Ramizi mori frymë thellë dhe fytyra pak nga pak i ndriti nga një gaz i brëndëshëm. Gjithë ai mundim nuk i kish shkuar kot! Kur ja, prapë, ajo pëshpëriti me një fije zëri:

— Ku jemi këtu?

Ai nguroi një çast: si t'ja shpiegonte këtë të sëmurës me dy fjalë?

— Jemi mbi një tavan...

Partizani u mundua të buzëqeshë, sadoqë ajo i kish sytë mbyllur.

— Ku?

Ajo për herë të parë hapi sytë.

— Mbi tavanin e një shkolle fshati!

Këto fjalë ai i tha si me ngut dhe nuk e çoi më gjatë shpiegimin. Vështrimi i saj, që i erdhi papritur, diç e turbulloi. Ajo e shikonte me mi-